

Förstudie - föreningsbidrag

Österåkers kommun

Förstudie
November 2024

*Sara Sommarin
Amanda Guerra
Henrik Fagerlind*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
2.	Resultat	5
3.	Sammanfattning	8

1

Inledning

Inledning

Bakgrund

Inom kommunernas ansvarsområde hanteras stora utbetalningar i form av bidrag till föreningar. Nivåerna skiljer sig åt i Sveriges kommuner och bygger på lokalt antagna riktlinjer. Även andra kommunala verksamheter kan hantera olika former av stöd och bidrag till föreningar.

Ur ett styrningsperspektiv såväl som ur ett medborgarperspektiv är det av stor vikt att bidragsgivningen styrs av tydliga och ändamålsenliga riktlinjer och policys. Av dessa bör det framgå hur beslut om bidrag ska fattas samt villkor för uppföljning och kontroll av att lämnade bidrag brukas i enlighet med beviljad ansökan. En tillförlitlig och säker hantering av dessa bidrag är viktig ur flera aspekter. En bristande intern kontroll på området medför ökad risk för oegentligheter och i förlängningen förtroendeskadliga konsekvenser för kommunen.

I Österåkers delårsrapport lyfts föreningslivet som viktigt. Österåkers kommun stöttar ideella föreningar genom olika bidrag, stöd och stipendier.

Mot bakgrund av revisorernas riskanalys föreslår vi att en förstudie genomförs inom området.

Syfte och frågeställningar

Förstudien syftar till att vara en fördjupad risk- och väsentlighetsanalys inom området och att revisorerna ska få ett underlag för att kunna ta beslut om huruvida en eventuell fördjupad granskning ska genomföras inom området.

Förstudien innefattar följande områden:

- Övergripande kartläggning av befintliga föreningar.
- Förekomst av riktlinjer för ansökan och kontroller.

Avgränsning

Förstudien avgränsas till att översiktligt kartlägga kommunens arbete med föreningsbidrag.

Metod

Genomgång av dokument samt intervju med t.f. Ekonomidirektör, förvaltningschef för kultur- och fritid samt sakkunnig.

Förstudien har faktagranskats av de intervjuade samt kvalitetssäkrats av Henrik Fagerlind, uppdragsansvarig, och Anna Hilmarsson, specialist avseende hantering av föreningsbidrag.

2

Resultat

Kartläggning av befintliga föreningar

Iakttagelser

I kommunen finns en bidragsgrupp där ansvariga handläggare/sakkunniga från olika förvaltningar sitter. Enligt intervjuade verksamhetsföreträdare är det ett bra forum där deltagarna kan utbyta information och idéer. Exempel på ämne som tas upp är vilka föreningar som ansökt om bidrag och huruvida de är berättigade till bidraget eller ej. I gruppen diskuteras även hur effektivisering av arbetet kring föreningsbidrag skulle kunna ske. Det framgår därtill att kultur- och fritidsnämnden ansvarar för majoriteten av alla beslut vad gäller föreningsbidrag.

Vi har inom ramen för förstudien efterfrågat en sammanställning över sökta, avslagna och utbetalda bidrag fördelat på föreningstyp. Vid kontakt med kommunen uppges att de saknar en kommunövergripande sammanställning över efterfrågad information. Vi har däremot tagit del av tre sammanställningar över bidrag till idrottsföreningar och kulturbidrag som kultur- och fritidsnämnden ansvarar för, samt föreningsbidrag som socialnämnden ansvarar för. För mottagna sammanställningar som hanteras inom kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden framgår utbetalat belopp per förening.

Vid intervjuer framgår att även kommunstyrelsen hanterar vissa bidrag. Vi har inte fått någon sammanställning över vilka bidrag som kommunstyrelsen hanterar. Däremot har vi tagit del av riktlinjer avseende exempelvis miljöbidrag där det framgår att beslut fattas av kommunstyrelsen.

Nedan beskrivs kort de sammanställningar som mottagits av oss.

Idrottsföreningar

Av den sammanställning som vi har tagit del av, benämnd som "Sammanställning av idrottsföreningar". framgår de föreningar som mottagit bidrag år 2023. Bidragen uppgick till totalt till 1,89 mnkr enligt sammanställningen.

Kulturbidrag

Det framgår av sammanställningen, benämnd som "Kulturbidrag", att totalt 48 stycken kulturföreningar erhållit kulturbidrag för 2023. Totalt uppgick kulturbidragen till ca 1,1 mnkr.

I sammanställningen över kulturbidragen finns även information om vilka typer av bidrag som föreningarna erhåller. Av sammanställningen framgår bland annat att föreningar fått bidrag för kulturevenemangsbidrag, projektbidrag kultur för äldre och verksamhetsbidrag kultur för äldre. Totalt uppgick bidragen till 1,1 mnkr.

Föreningsbidrag inom socialnämnden

Socialnämnden ansvarar för att fördela föreningsbidrag till lokala föreningar som verkar inom den sociala sektorn. För 2024 fanns en budget om 0,2 mnkr och 13 föreningar beviljades bidrag. Socialnämnden avslag bidrag för fem föreningar. Beslut fastställdes av nämnden 2024-05-13 §5.

Slutsatser

Kommunen saknar en komplett sammanställning över sökta, avslagna och utbetalda bidrag. Dock finns vissa sammanställningar över erhållna bidrag och belopp. Vår övergripande kartläggning visar att föreningar som erhåller bidrag främst består av idrottsföreningar och kulturföreningar. Även föreningar som verkar inom den sociala sektorn erhåller bidrag. Det finns en bidragsgrupp, bestående av ansvariga handläggare (sakkunniga) och representanter med insyn i föreningarna, som diskuterar bidragsansökningar och arbetar för att minimera risken för dubbel bidragssättning samt effektivisera arbetet kring föreningsbidrag.

Riktlinjer för ansökan och kontroller

lakttagelser

I "Bestämmelser för bidrag och stöd för ideella föreningar i Österåkers kommun" anges de allmänna villkoren till bidragsberättigade föreningar, som bland annat uttrycker att en förening ska uppfylla följande krav för att erhålla föreningsbidrag:

- Föreningen ska ha sitt säte i Österåkers kommun.
- Föreningen bedriver verksamhet som är till nytta för Österåkers kommuns invånare.
- Föreningen är uppbyggd, och fungerar, enligt demokratiska principer.
- Bidrag kopplat till medlemsantal baseras på medlemmar som är skrivna i Österåkers kommun, om ingenting annat anges.

Av bestämmelserna framgår att en ny ideell förening som vill kunna söka bidrag och stöd från kommunen behöver godkännas i facknämnd som bidragsberättigad förening. Föreningen kan bli bidragsberättigad genom att bl.a. skicka in en registreringsblankett samt registreras i kommunens föreningsregister. I riktlinjen framkommer därtill begränsningar. Bidrag beviljas exempelvis inte till religiösa eller partipolitiska föreningar. Ytterligare kriterier utöver de som nämnts framgår inte i riktlinjen.

Enligt bestämmelserna ser uppföljning av kommunala bidrag olika ut beroende på bidragets inriktning och syfte. Flertalet bidrag följs upp genom en redovisning som bidragsmottagaren lämnar in efter genomfört projekt. Andra stöd och bidrag följs upp genom stickprovskontroller och dialog.

Vi har tagit del av en mall avseende redovisning av bidrag till kulturverksamhet. I mallen ska föreningen besvara frågor gällande verksamheten/projektets kostnader och intäkter.

Vid intervjuer framgår att en förening årligen behöver inkomma med årsmöteshandlingar och konstituerande protokoll för att kontinuerligt få bidrag. Handläggare följer upp underlag och kvitton. Vid behov sker samverkan med exempelvis controller. Uppföljning görs även genom regelbunden kontakt med föreningarna under året. Verksamhetsbesök har förekommit men det är inget som uppges göras systematiskt. För aktivitetsstöd görs ingen uppföljning utan där ser ansvarig handläggare bara till att stödet betalas ut till rätt förening. Godkännande av utbetalning görs alltid manuellt. Vid faktagranskning lyfts att avvikelser registreras och följs upp manuellt. D.v.s. om sökt bidragssumma är avsevärt högre eller lägre än tidigare.

Vi har inom ramen för förstudien även tagit del av bidragsspecifika riktlinjer:

- Bestämmelser avseende bidrag till kultur för äldre i Österåkers kommun
- Riktlinjer för enskilda bidrag
- Regler för bidragsfördelning till lokala studieförbund
- Riktlinjer för hållbarhetsbidrag 2024
- Riktlinjer för miljöbidrag 2023
- Riktlinjer för tillgänglighetsbidrag 2023
- Riktlinjer för föreningsbidrag inom den sociala sektorn
- Riktlinjer inkluderingsbidrag
- Miljö- och tillgänglighetsbidrag 2023

I samtliga riktlinjer beskrivs bland annat syftet med respektive bidrag, för vad bidraget kan sökas, villkor för ansökan, bedömningsgrunder och bidragsbelopp. Ytterligare stöddokument såsom lathundar och checklistor har inte mottagits.

Vi kan vid genomgång av kultur- och fritidsnämndens protokoll från januari till september 2024 se att delegationsbeslut redovisas vid varje nämndsammanträde. I nämndens verksamhetsberättelse 2023 (beslutad 2024-02-28 § 2:5) finns även viss uppföljning av bidrag som betalats ut till idrotts- och fritidsverksamheten samt till kulturverksamheten.

Verksamhetsföreträdare påtalar vid intervjuer att ansökningsprocessen och uppföljningen kan utvecklas. Vid granskning av nämndens internkontrollplan finns inget kontrollmoment avseende föreningsbidrag. Det pågår en diskussion kring hur verksamheten ska säkerställa likvärdiga bedömningar, enligt de intervjuade. Ytterligare stöddokument för att säkerställa likvärdighet i handlägningsprocessen, såsom checklista, finns inte.

Slutsatser

Vår granskning visar att det finns riktlinjer för olika typer av bidrag, såsom kultur för äldre, enskilda bidrag, hållbarhetsbidrag, miljöbidrag, tillgänglighetsbidrag, föreningsbidrag inom den sociala sektorn samt inkluderingsbidrag. I dessa riktlinjer beskrivs bland annat ansökningsvillkor, bedömningsgrunder och bidragsbelopp. Utifrån genomförd förstudie bedömer vi att det finns behov av förbättringar i ansökningsprocessen, uppföljning och kontroll för att säkerställa en rättvis och effektiv bidragshantering.

3

Sammanfattning

Sammanfattande slutsatser

Utifrån genomförd förstudie noteras att sammanställningar för föreningsbidrag per verksamhet/nämnd finns att tillgå men att en sammanställning på kommunövergripande nivå saknas. Sammanställningar över exempelvis ansökningar som avslagits saknas även för kultur- och fritidsnämnden. Att en sammanställning på kommunövergripande nivå saknas bedömer vi medföra en viss begränsning i kommunens möjlighet till insyn över hur föreningsbidrag hanteras.

Avseende riktlinjer konstaterar vi att det finns fastställda riktlinjer för olika typer av bidrag. Vi noterar däremot att en sammanhållen riktlinje saknas. Av intervjuer framkommer att bland annat uppföljningsprocessen kan stärkas samt att det för närvarande saknas stöddokument för att säkra att handlägningsprocessen för bidrag är likvärdig.

Utifrån genomförd förstudie lämnas följande rekommendationer till kommunstyrelsen och berörda nämnder:

- Överväga att göra en översyn över de föreningsbidrag som kommunen ansvarar över.
- Se över hur ansöknings-, besluts- och uppföljningsprocessen kan stärkas.
- Överväga att ta fram en samlad riktlinje för de olika bidragstyperna omfattande exempelvis kriterier/villkor som gäller för samtliga riktlinjer. Bidragsspecifika riktlinjer bör fortsatt finnas men förslagsvis i ett kompendium.
- Säkerställa en likvärdig handlägningsprocess och tillhörande bedömningar.

2024-11-13

Henrik Fagerlind

Uppdragsledare

Sara Sommarin

Projektledare